

5. Lovforslagets indhold.

I det følgende redegøres nærmere for lovforslaget og i forbindelse hermed for direktivets civilretlige bestemmelser og det nordiske samarbejde om gennemførelsen af direktivet.

5.1. Ændring af en urimelig aftale.

Efter aftalelovens § 36 kan en urimelig aftale tilsidesættes helt eller delvis. Derimod er der ikke mulighed for at ændre en urimelig aftale, f.eks. ved at forhøje et aftalt vederlag, som med tiden er blevet urimeligt lavt.

Højesteretsdommer Jørgen Nørgaard har i en artikel i Ugeskrift for Retsvæsen 1992 B, side 105 ff, foreslået, at der bliver mulighed for også at ændre en aftale, hvis det vil være urimeligt eller i strid med redelig handlemåde at gøre den gældende. Det anføres i artiklen, at det på længere sigt ikke er hensigtsmæssigt, at aftalelovens § 36 ikke giver denne mulighed. Hel eller delvis tilsidesættelse af aftalen vil i nogle tilfælde være en overreaktion, som fører fra den ene grøft til den anden. Det anføres endvidere, at problemerne ved den nuværende udformning af aftalelovens § 36 i praksis navnlig viser sig ved langvarige kontrakter, hvor der er aftalt et fast pengevederlag, der med tiden bliver urimeligt lavt. Som eksempel nævner forfatteren i artiklen følgende sag om levering af fjernvarme:

»I begyndelsen af 1960'erne opførte et stort typehusfirma (T) en række parcelhuse i et område ved Fredericia, hvor der ikke kunne opnås forsyning fra eksisterende fjernvarmeanlæg. T opførte derfor selv et fjernvarmeværk (F). Ved parcelhusenes salg blev det gjort til et gennemgående vilkår, at køberne gennem en længere årrække skulle aftage varme fra F, og det bestemtes tillige, at fjernvarmen skulle leveres til de priser, som løbende opkrævedes af fjernvarmeværket i Pårup. For det – forudseelige – tilfælde, at Pårup-værket blev tilsluttet Fynsværkets Varmecentral, der af specielle grunde blev drevet med temmelig lave priser, skulle målestokken (derefter) være Fredericia (kommunale) Varmecentrals priser. Ved kommunesammenlægningen i 1970-71 blev Pårup-værket tilsluttet Fynsværket, og Fredericia Varmecentrals priser blev bestemmende for F og F's aftagere. En række gnidninger i midten af 1970'erne mellem Fredericia kommune og «Superfos» fandt i 1976 deres afslutning ved, at overskudsvarme fra «Superfos» blev stillet til disposition for Fredericia Varmecentral til priser, som muliggjorde en betydelig sænkning af fjernvarmepriserne i Fredericia. Med et slag ændredes situationen for F og F's aftagere. Truslen var nu ikke F's monopolstilling som leveran-

dør – som jo var afbødet ved de ovenfor omtalte prisvilkår – men den lave «Fredericia-pris», som var dræbende for F. En tilsidesættelse af aftalen mellem F og kunderne var ikke nogen løsning, for hermed vil F være tilbage i en monopolstilling – nu med huse, der var solgt. Der var kun én acceptabel løsning på konflikten – en forhøjelse af det vederlag, der var blevet urimeligt lavt. Konflikten blev løst ved en forhandling.»

I den citerede artikel anfører højesteretsdommer Jørgen Nørgaard endvidere, at erfaringerne med aftalelovens § 36 viser, at domstolene har anvendt bestemmelsen med fuld forståelse for, at udgangspunktet bør være, at aftaler skal holdes, og at der i forretningsmæssige forhold må udvises den største varsomhed med efterfølgende at foretage rimelighedsvurderinger. Der er derfor næppe grund til at frygte, at en tilføjelse til aftalelovens § 36, således at domstolene også kan ændre en aftale, vil få uoverskuelige konsekvenser for erhvervslivet eller forbrugerne. Bestemmelsen vil blive mere fleksibel, og det må formodes at være til fordel for begge parter.

Justitsministeriet er enig i disse synspunkter. Ved udformningen af lovforslaget har Justitsministeriet endvidere lagt vægt på, at en ændring af aftalelovens § 36 på den måde, som er skitseret ovenfor, vil øge den nordiske retsenhed på aftalerettens område.

5.2. Gennemførelse af direktivet om urimelige kontraktvilkår.

5.2.1. Nordisk samarbejde.

De øvrige nordiske lande er i kraft af en tilføjelse til EØS-aftalen, som trådte i kraft den 1. juli 1994, forpligtet til at gennemføre direktivet om urimelige kontraktvilkår i forbruger aftaler.

Som nævnt ovenfor i pkt. 3.1.2 er der mellem de nordiske lande en høj grad af retsenhed på aftalerettens område. Denne retsenhed bør opretholdes, og det er derfor af væsentlig betydning, at der blandt de nordiske lande i det væsentlige er enighed om, hvordan direktivet bør gennemføres.

Der har i 1993-94 været afholdt en række møder mellem embedsmænd fra de nordiske lande. Island har dog kun været repræsenteret på to af disse møder, og der henvises derfor i det følgende alene til de finske, norske og svenske synspunkter.

Formålet med møderne har været at drøfte, hvordan den nordiske retsenhed på aftalerettens område bedst kan videreføres ved gennemførelsen af direktivet.

På møderne er der i det væsentligste opnået enighed om, på hvilke punkter direktivet adskiller sig fra den gældende retstilstand i de nordiske lande, lige-